

טייערעד שלמה בירנבוים!
וואם מאכט איר? איך הף אז אט דאס בריעול טרעפעט איך
געזונת און שטארק. איך דאנק איך פון טיפן הארצן פאָר אַיעָר
וואונדעַרלעך שיינעם בריעו פון יג שבט און איך בעט מחיליה פארן
לאנגן שוועגן. שיין וואכן לאנג קליב איך זיך איך אַאנצושרייבן
אלענגבערן בריעו סכוח אצאל צענטראלע ענייניהם איך ניט געמאכט ד'
ה'סטָאָרִישָׁעֶר יְדָשָׁעֶר פָּאָנָּאָלָּאָגָּיָע נאָרָסָהָאָט זיך ניט געמאכט ד'
ניטיקע צייט דערפֿאָר. אַנְשָׁטָאָט אַפְּצָוְלִיבָּן לענגבער סיין ענטפֿאָר שרייב
אייך אַאַצְּיָנְדָּט ד' עטלאָכָּבָּעָזָּעָרָזָּעָר.

(א) איך האלט און לאנגן וואָקָאָלָן זייןען א געהען בנמצא אין
עלטסטן ידיש אין אַפְּעָנָע טראָפָן, דה אַז ד' טיפן שדיים, בזוסות,
פרטִים נעמן זיך בשום אוֹפָן ניט פון לענגבוניג אין אַפְּעָנָע טראָפָן
נייערט זי זייןען געהען לאנג נאָך אין עלטסטן ידיש. א טיל
פון סיינע פָּאָנָּעָטִישׁ רָאִוָּת האָב איך געבראָכט אַינָעָם אַקְסָפָאָרָדָעָר
רעפעראָט וואָס ב' האָב איך פָּאָרָאָיָאָרָן צְגֻעָשִׁיקָט אוֹיְפָּעָדָעָר
ד'סערטאָצִיעָמִינְעָר. איך הף איך בקרוב צו קענען שיין
מַאֲטָעָרִיאָלָן וועגן דעם עניין.

(ב) א האָרָצִיקָן דאנק איך פארן ישר כוח פאָר ד' מאָבעם. ניזן,
זיך זייןען ניט פונעם שפְּרָאָךְ-אטָלָאָס אין זוֹא, ב' האָב זי צוֹנוֹויְפָּ
געשטעלט פון פָּאָרָשִׂידָעָןִיָּן מְקוֹרוֹת. מכוח דעם עניין קראָקָע זי א
טייל פון "מעדרב ידיש" — ב' האָב געכָאָפָט אַשְּׁאָרָפָן בסק דערפֿאָר
אין א פְּרָאָגָע נאָכָן רעפעראָט. פָּאָרָשִׂיט זיך אין אַז אַז 20 ספטן
יאָרָהָוָן דעררט אין קראָקָע דּוֹרְכוֹיָם מְזֻרְחֵיָיְשִׁידִיק. מען דען ד אַז
ניט אַרְיִינְטָרָאָגָן אַזְעָלָכָע דּאָיוֹזָה זי בי פְּרָלְזָקִים בענדי געדר
"צוֹנוֹג", ד' ה ענען מְקוֹמוֹת אין בענדי גענד געגנט (אַרְיִינְטָרָאָגָן
תשעל אָדוֹזָשׁ, סְסָחָמָא אַזְיִיךְ טְשָׁעָנְסְטָאָפָאָן) הוּאוֹ מען האָט נאָך אין
לעכָן דּוֹר געקענט טְרָעָפָן זְקָנִים וואָס האָבָן גְּזַזְגָּט "פְּלָאָשׁ מִיטָּ
בָּאָגָּנָעָר" (אגָבָ אָזָרָחָא דער לאָגָדָגָעָר אָבָדָהָמָ-נְחוֹם שְׁטָעָנְצָלָן,
געבוֹ רענער אין טעלאלדּוֹש געדענְקָט אַז וועָן ד' אַז געהען א
קלִין ינְגָעָלָעָה אָט מען נאָש גְּזַזְגָּט פְּלָאָשׁ אַז נְבָאָס אַז
מען האָט אִים דערפֿאָר אַזְיִסְגָּעָלָכָט ווען ער האָט זיך אַיבָּעָרְגָּעְלְקָיְבָּן
אייך עלטער פון 7 אַדָּעָר 8 יאָר אַיְן טְשָׁעָנְסְטָאָפָאָה וְאָוֹן ד' קִינְדָּעָר
לכל הָפָחוֹת האָבָן שוֹוֹן גְּזַזְגָּט / פְּלָאָשׁ, באָז, בוֹיְם/. וואָס אַז
שייך דעם ק ר אַקְעָה זי רָאִין האָב איך זיך סומָס געהען
אוֹיְפָּמָקָט זִינְרִיבָּן אין זייןע "רָאָשִׁי-בְּרָקִים וְעָגָן מְעָרְבָּדָקָן יְדִישׁ"
אייך 173 (פונקט ג). איך וואָלט באָמָת געװאָלט זיסן אַיעָר
מיינונג אַיבָּעָר וְיִנְרִיבָּס השערה אַז אַזְיִיךְ קראָקָע האָט מְזֻרְחֵיָיְדִישׁ
ערשָׁת שְׁפָעַטְלָעָךְ צְבוֹעָה אָזְנוֹן. פון קראָקָע וועָר אַינְגָּפָאָרָמָאָטָן האָב איך
אייך קִין טָאָל ניט געקענט אַרוֹסְצִיעָן וְעַלְכָּעָן ניט אַז מְטַשׁוֹתְדִּיקָע
סְמָנִים פון בְּפִירּוֹשָׁדָקָע מְעָרְבָּדִיְשׁ שְׁפָעַטְלָעָךְ צְבוֹעָה אָזְנוֹן

(ג) א דאנק איך פארן אַזְיִסְבָּעָסְעָרָן מִין "וְעַנְעָצִיעָ"
מעחה וחלאה: ווענעד גו!

(ד) איך שיכ אַז דּאָ רְשִׁימָה פון אַיְיָרָעָ כתביים פון וְעַלְכָּעָ אַז
פארָמָאָגָ פָּאָטָאָקָאָפִיָּעָס וְעַלְכָּעָ ב' האָב אלִין גְּזַזְמָלָט אַז
פָּאָטָאָקָאָפִיָּרָט אַז ניט פון ד' אַרְן. אוֹיְבָ אַיר האָט וְעַלְכָּעָ
ניט אַז חִילְחָדִיקָע סְעָפְעָרָאָטָן פון אַז ד' קָאָפִיָּעָס פון וְעַלְכָּעָ ניט אַז אַנְדָּעָר
אוֹיְבָ אַיר האָט וְעַלְכָּעָ ניט אַז קָאָפִיָּעָס פון וְעַלְכָּעָ ניט אַז אַנְדָּעָר
אַרְבָּעָטָן (אַרְטִיכָּלָעָן, עַמְּיָעָן בִּכְעָר) וְאָלָט אַז אַז אַז עַיְלָר גְּזַזְמָלָט
ווען אַז אוֹיְפָן קּוֹמָעָדָיָקָן בְּלָעָם)

פארשטייט זיך און אוֹן אַיִךְ פָּאָר אַלְצְדִּינְגּ בָּאַצְּאָלָן אָוֹן אָז
אַיִךְ וּעַל אַיִיךְ אָוּמְקָעָרְן אֶלְעַזְּזָאָחוֹת פָּוֹן אַיְבָּעָרְשִׁיקְןּוֹן. יְעַד זָאָד
אַיְעַרְעַ אָזּוֹ בַּיְ מִיר זָיְעַר אָזּוֹ זָיְעַר טַיְעַר. פָּוֹן אַיְעַר אַרְבָּעַט
(אוֹפְּ דִּיטְשָׁ) אַיְבָּעַר דֵּי יְדָ שְׁעַ תְּהַלְּמָס-אַיְבָּעַר טַיְעַר אַבְּ אַיִךְ
נָאָר צְוַיְיַ אָוּמְדָאָטִירְטָעַ בְּלַעַטְלָעַקְ קָאָפְּיְרְטָעַ פָּוֹן בְּרִיטִישְׂן מְזּוֹזָה.
דָּעַם יְדָשְׁ-נוֹמָעַר פָּוֹן בְּיַתְּחַזְּקָה עַקְבָּזְ שְׁוֹרְנָאַל (71-72) גָּאוֹלָה פָּוֹן
לְשֻׁוֹן אָזּוֹ יְדָשְׁקִיטָּן אָזּוֹ לְשֻׁוֹן הָאָבּ אַיִיךְ קִין מְאָל נִיט גַּעַהָאָט דָּוּ
זְכִיָּה צְוַיְיַ לְעַנְעַן אַפְּלָלוֹ. בְּזָאָלָט אָזּוֹרְגָּעַטְ אָזּוֹרְגָּעַטְ אָזּוֹרְגָּעַטְ
וּלְלָבָעַ נִיט אָזּוֹ פְּאָלָעְאָגְרָאָפְּשָׁעַ אַרְבָּעַטְן אַיְעַרְעַ. אַזְּוַיְקָ אַט דָּעַם פָּעַלְ
בֵּין אַיִיךְ אַגְּרוֹסְפָּעַר עַמְּ הָאָרָצְ נָאָר בְּזָאָלָט זָיְיכְ זָיְעַר גַּעַהָאָט
נָעַמְעַן לְעַרְנָעַן הָלְכָה יְדָשְׁעַ פְּאָלָעְאָגְרָאָפְּעַ.
זְיִיט מִיר סְזָחָל וְאָס דִּי רְשִׁימָות וְאָס בַּשְּׁיק אַיִיךְ זְיִינְעַן אָזּוֹ
גִּיךְ אָזּוֹ נִיט פְּאָרְזִי-כְּטִיקְ צְוַונְזִיְפְּגָעְשְׁטָעַלְטְ, בְּהָאָבּ אַיִיךְ נָאָר גַּעַהָאָלָט
לְאָזּוֹ זְיִיסְן וּלְלָבָעַ כְּתָבִים אַיִיךְ הָאָבּ.
(ה) אַיִן "צִיטְשְׁרִיפְטְ פִּיר דְזְוִיטְשָׁעַ מְזְנְדָאָרְטָעַן", בָּאנְד 18 (1928)
אַיִן דָּא אַנְיִיט-זָוִוִּיכְטִיקְ רְעַצְעַנְזִיְעַ אַיְבָּעַר אַיְעַר בּוֹךְ וּלְבָן
הָעֲבָרָעָאִישָׁן אָזּוֹ אַרְאָמִישָׁן עַלְעַמְעַנְט אַיִן יְדִישְׁ. דִּי רְעַצְעַנְזִיְעַ
אַיִן גַּעַחְתְּמָעַט זָ. וּוֹרְ אַיִן דָּאָטְ?
(ו) אַיִנְעַם עַקְזְעַמְפָלָאָר פָּוֹן אַיְעַר יְדָשְׁ וּלְרָעְעָר-בִּיכְלְ פָּוֹן וּלְלָבָן
אַיִיךְ הָאָבּ אַפְּאָטָאָקָאָפְּיַע אַיִן פָּאָרָאָן אַנְיִינְגְּעַשְּׁרְ בְּעַנְעַר צִירָה בִּים
וּוְאָרָט שְׁקָרְ (אַיִנְעַם עַקְזְעַמְפָלָאָר אַיִן בְּרִיטִישְׁן מְזּוֹזָה אַיִן פָּאָרָאָן עַל
פִּי טְעוֹת הַדְּפוֹם אַקְמַץ אַזְוַנְטְּעַרְן זָ). צִי הָאָט מְעַן בַּיְ אַיִיךְ
אַדוֹןְסְגָעְרָעְדָטְיַ בְּלָבְרָוחְ/שְׁקָרְ מִיטְ צִירָה צִי מִיטְ סְגּוֹל אַזְּוַיְקָ יְדָשְׁ
שְׁקָרְ-בִּילְבּוֹלְ? שְׁקָרְ (שְׁעַיְהַקְעַ) מִיטְ שְׁלִימְזָלְ?
(ז) צִי הָאָט אַיִיךְ אַלְאָנְגָּן אַיִן יְחִזְקָ, לְחַשְׁתָּ, נָחַת, יְרֹשְׁלַיִם זָ.

אַיִיךְ הָאָפְּ אָזּוֹ אַיִיךְ בֵּין אַיִיךְ נִיט צְוַפְּילְ מְטָרִיחְ אָזּוֹן פָּאַרְשְׁטִיט
זָיְיכְ אָזּוֹ בְּזָעַל זָיְיכְ פְּרִיעַן אַזְּוַיְקָ מִיטְ אָזּוֹנְעַטְפָּעַר אַזְּוַיְקָ טַיְלְ קְשִׁוּתָהּ.
דָּא-בַּיְ מִיר אַיִן נִיטָאָ קִין סְךְ נִיטְעַם. אַחֲזָן דָעַר
דִּסְעַרְתָּאָצְיַע אַרְבָּעַט אַיִיךְ אַיִן מְאָל אַזְּחָק זָהָר אַלְעַרְעַר פָּוֹן יְדָשְׁ אַיִיךְ
אַקְסְפָּאָרְדְ, מָאָרְגָּן פָּאָר אַיִיךְ אַיִן בְּעַלְפָאָסְט אַזְּוַיְקָ אַזְּחָק צְוַיְעַן
יְדָשְׁ אַיִן דָעַר גַּעַרְמָאָן יְסִטְיְשָׁעַר אַפְּטִילְוָנְגְ פָּוֹן קוֹוִינְזָעַר אַוְנְיְוָעָרְסִיְ
טָעַטְ. פִּינְאָנְצִיעַל אַיִן מִיר דָא זָיְעַר שְׁוֹעַר אַזְּיְצְוּקְמָעַן, דָאָזּ
גַּעַפְעַלְטָעַם מִיר אַסְךְ בְּעַסְעַד אַיְדָעַר נְיוֹ-יְאָרְקָמִיטָן גַּאֲנָצְן טָמָלְ.
סְיטְ אַלְעַ בְּרָכּוֹת אָזּוֹ יְרָאַתְ הַכְּבָודְ בְּלִיְבָדְ אַיִיךְ אַיְעַר
תְּלִמְידָ אָזּוֹ פָּאָרְעַרְעַר

דָוד קָאָזּ

ל
(יא, בְּבֵין אַכְהָן). אַיִיךְ שְׁרִיבְ קָאָזּ זְיִיל מִיְּן-טָאָטָעְ שְׁרִיבְטָ אָזּוֹיְ --
סְעִינְקָעְ-קָאָזּ, אָזּוֹ אָזּוֹ. הָאָט עַד זָיְיכְ טָאָקָעְ גַּעַחְתְּמָעַט אַיִן זְיִינְעַ
נִיְן יְדָשְׁעַ בְּיַכְרָרְ פָּאָזְעַיְ)

- 1924 "די יידישע שפראך" (רעלפעראט) אין יידישע פילאלאגיע
1924 "די קלאנגען אונ דאס אויסלייגן פון יידיש" (יידישע פילא)
1931 "קפאז = ס"
1932 יידיש ווערטער-ביבל
1934 "די היסטורייע פון די אלטער ע-קלאנגען אין יידיש"
1939 "דאס עלטסטע ברויל אויעף יידיש"
1958 "פון דיטשטיינזם בייז דער הייל אין דער מדבר יהודה"
1964 "זעקס האנדערט יאר תהיילים אף יידיש"

- 1922 Das hebräische und aramäische Element in der jiddischen Spr.
1923 "Übersicht über den jiddischen Vokalismus"
1923 "Die jiddische Sprache" (GRM)
1931-2 "Umschrift des ältesten datierten jiddischen Schriftstücks"
1932 "Das älteste datierte Schriftstück in jiddischer Sprache"
1933 "Die Umschrift des Jiddischen"
1933 [Review of] Leiser Wilenkin, Zeitschrift [...], Teuthonista
1939 "The Age of the Yiddish Language"
1942 "Jewish Languages"
1948 "Yiddish" (Universal Jewish Encyclopedia)
1954 "Two Problems of Yiddish Linguistics"
1961 "Old Yiddish or Middle High German?"
1966 Grammatik der jiddischen Sprache. 2., durchgesehene Auflage.